

NOVE PRAZGODOVINSKE NAJDBE S PTUJSKEGA GRADU

MARIJA TUSEK

Ptuj

Pri izkopavanju na turnirskem prostoru na Ptujskem gradu septembra in oktobra 1979 smo v sondi A zahodno in v sondi B severno od hiše (Na gradu 6) ob južnem grajskem obzidju našli razen že delno uničenih in poškodovanih slovanskih grobov tudi kose prazgodovinskih posod.¹

V sondi A smo že takoj pod površino zasledili močno premešane plasti zemlje, peska in rumene ter sivorjave ilovice s fragmenti prazgodovinske keramike. Plasti so nastale deloma z nasipavanjem,² deloma z niveliranjem planote v antičnem času ter predvsem v obdobju slovanske naselitve, kakor tudi s poznejšimi, oz. še v polpreteklem času izkopanimi jarki, ter s premikanjem in obnavljanjem južnega grajskega obzidja.

Tudi v sondi B so zgornje plasti precej pomešane zaradi vkopov raznih jarkov, ki so bili vidni v tlorisu in profilih izkopišča, kakor tudi zaradi novejših drenažnih del ob hiši. Fragmenti prazgodovinske keramike se pojavljajo globlje kot v sondi A in sicer 100 do 150 cm globoko, vendar tudi tu ne moremo govoriti o kakšni enotni prazgodovinski plasti. Glede na to, da se je prazgodovinska naselbina širila od sredine današnje planote proti severu, kar kaže ugotovljena nekdanja drugačna oblika tal,³ kakor tudi zgoščeni kulturni ostanki na nekaterih mestih,⁴ in glede na to, da so precej skromne in maloštevilne najdbe v letošnjih sondah prišle sem sekundarno z nivelacijo in nasipavanjem, se lahko povsem strinjamo z ugotavljanjem J. Korošca, da prazgodovinska naselbina ni zajemala tega prostora.

Našli smo le fragmente, vendar pa lahko določimo obliko, fakturo in izdelavo posod, katerim so pripadali, in tudi časovni okvir. Tako tipološko kakor kronološko se letošnji keramični material sklada z onim, izkopanim v letih 1946/47.

Fragmenti nam kažejo precej grobo fakturo posod, izdelanih iz slabo prečiščene gline, mešane z drobnim peskom (**T. 1:** 2, 11; **T. 2:** 6, 10), kremencem (**T. 1:** 9; **T. 2:** 13), v dveh primerih celo s plevami (**T. 1:** 8, 10) in v večini primerov z zdrobljeno sljudo.

Grobe posode so večinoma slabo in neenakomerno žgane, od rjave do rdečkaste barve, zunanja površina je bila včasih grobo zglajena in se na njej vidijo sledovi topega predmeta (**T. 1:** 11) ali poteze prstov, ki jih je pustil izdelovalec. (**T. 1:** 12).

Fragmenti boljše keramike kažejo sivo do črno žgano, boljše in pazljivejšo izdelavo s tanjšimi ter enakomerno debelimi stenami, glajenimi na zunanji in notranji strani, nekaj kosov pa ima celo črn fin premaz (T. 1: 3, 6, 7; T. 2: 14).

Če skušamo tipološko opredeliti posamezne fragmente, ugotovimo, da jih še največ pripada loncem jajčaste oblike. V spodnjem delu so bolj ali manj konični (T. 1: 9, 17; T. 2: 2, 5), trebuh je nekoliko izbočen (T. 2: 5), prehod v rame blag, vrat nizek, širok (T. 1: 8, 11), ustje nekoliko navzven nagnjeno in dno praviloma ravno (T. 2: 13, 14). To so navadno grobe posode, ornamentirane najčehše z apliciranim vodoravnim plastičnim rebrom z odtisi prstov (T. 2: 5, 9) ali plastičnimi vzboklinami (T. 2: 4, 6). Ta tip posode je zelo razširjen in priljubljen, srečamo ga med dosedanjim naselbinskim gradivom na Ptujskem gradu,⁵ v Ormožu,⁶ Gornji Radgoni⁷, kakor tudi kot grobni pridelek v nekropolah na Zg. Hajdini,⁸ Rušah,⁹ Pobrežju¹⁰ in drugod.

Precej pogost tip so konične skodele in kupe, vendar imamo le dva fragmenta te oblike. Nekatere so globlje (T. 2: 6), druge plitkejše (T. 2: 3), ustje je bolj ali manj navznoter zavihano, največja periferija je nekoliko ojačana, plastične vodoravne podolgovate vzbokline pa so ali na največjem obodu (T. 2: 6), ali na trebuhu (T. 2: 3), odvisno od velikosti zgornjega uvihanega dela.

Zelo majhna je včasih razlika med njimi in polkroglastimi skodelami z neprofiliranim ali uvihanim ustjem (T. 1: 3, 13, 14; T. 2: 8). Rob ni več izrazito uvihan, čeprav se zgornji del nekoliko zožuje (T. 1: 4).

Obe varianti skodel nastopata kot drugi najbolj priljubljeni in tudi najpogostejši tip, tako kot posoda za vsakdanjo rabo ali kot grobni pridelek na že prej omenjenih nekropolah.¹¹

Od ostalih fragmentov se tudi po izdelavi loči fragment skodelice (T. 1: 6) z vidnim ostankom ročaja, ki je črno žgana in fino glajena, po obodu pa ima, sodeč po vrsti poševnih vbodov, ki se končajo pod ročajem, cikcakast kolesčkast droben ornament. Po izdelavi in obliki podobne najdemo že med gradivom, izkopanim na Ptujskem gradu v letih 1946/47, dalje na Zg. Hajdini, na Pobrežju, v Rušah, Sp. Radvanju¹² in na drugih najdiščih. Sodijo že v zgodnji čas starejše železne dobe.

Med fragmenti sta posebej opazna še dva in sicer ustje lonca (T. 1: 8) in konične sklede (T. 1: 10) z zaokroženim ustjem, ročno zgetene iz zemlje, pomešane s plevami in drobci sljude ter svetlo rdeče žgane; zunanja površina obeh ima precej vzboklin (barbotin?). Po svoji grobi izdelavi pa tudi enostavni obliki se razlikujeta od drugih kosov in ju smemo verjetno pripisati starejši bronasti dobi.

Nekaj dobro in precizno izdelanih kosov (T. 1: 3, 7, 9; T. 2: 2, 11) s črnim, finim premazom, (T. 1: 3, 7, 9) ter fragmente loncev z metličastim ornamentom (T. 2: 2, 11) bi lahko postavili že v mlajšo železno dobo.

Kot smo že na začetku omenili, se letošnje najdbe prazgodovinske keramike na Ptujskem gradu pridružujejo veliko bogatejšemu keramičnemu gradivu, izkopanemu v letih 1946—47, kateremu postavlja J. Korošec precej širok časovni okvir,¹³ kar je za tedanja stopnjo razvoja arheološke vede razumljivo. V današnjem času pa bi zelo bogato prazgodovinsko naselbinsko gradivo z grajskega hriba v Ptujju z naselbinsko kontinuiteto od neolitika¹⁴ naprej nedvomno lahko podrobneje časovno opredelili. Vendar nam letošnje prazgodovinske keramične najdbe pri tem ne morejo pomagati, ker so preskromne, netipične in najdene v močno premešanih plasteh, tako da ne nudijo stratigrafskih podatkov.

¹ Glej sl. 1 v prispevku I. Tuška v tem Arh. vestniku.

² J. Korošec, *Predzgodovinska naselbina na Ptujskem gradu*, Dela 1. razr. SAZU 6 (1951) 14.

³ J. Korošec, *o. c.*, 9.

⁴ J. Korošec, *o. c.*, 11, karta (priloga).

⁵ J. Korošec, *o. c.*, 325, sl. 358, 389, 502, 611.

⁶ B. Perc, *Prazgodovinska naselbina v Ormožu*, *Ptujski zbornik 2* (Ptuj 1962) 206.

⁷ S. Pahič, *Arheološki spomeniki v Slovenskih goricah*, *Ptujski zbornik 2* (Ptuj 1962) 193; novejša raziskave Pomurskega muzeja v Murški Soboti.

⁸ F. Stare, *Ilirsko grobišče na Zg. Hajdini pri Ptuj*, *Arheološki vestnik 1* (1950) T. II: 11, 12.

⁹ S. Pahič, *Drugo žarno grobišče v Rušah*,

Razprave 1. razr. SAZU 3/4 (1956) T. VII: 1; T. XII: 1.

¹⁰ S. Pahič, *Pobrežje*, Katalogi in monografije 6 (1972) T. 12: 9; T. 13: 3; T. 17: 10; T. 19: 1; T. 21: 6; T. 24: 8, 9, 10; T. 28: 5; T. 32: 5.

¹¹ F. Stare, *o. c.*, T. IV: 30, 31, 32, 33; T. V: 35. S. Pahič, *Pobrežje*, T. 1: 10, 13; T. 3: 4; T. 4: 11; T. 13: 6; T. 20: 13; S. Pahič, *Drugo žarno grobišče v Rušah*, T.I: 7, 8; T. III: 8; T. IX: 2; T. XI: 5; T. XIII: 2; T. XVII: 2, 3, 5; T. XVIII: 3. J. Korošec, *o. c.*, sl. 16, 38, 39, 65, 106, 152, 318, 317, idr. B. Perc, *o. c.*, 206; idr.

¹² F. Stare, *o. c.*, 47.

¹³ J. Korošec, *o. c.*, 188.

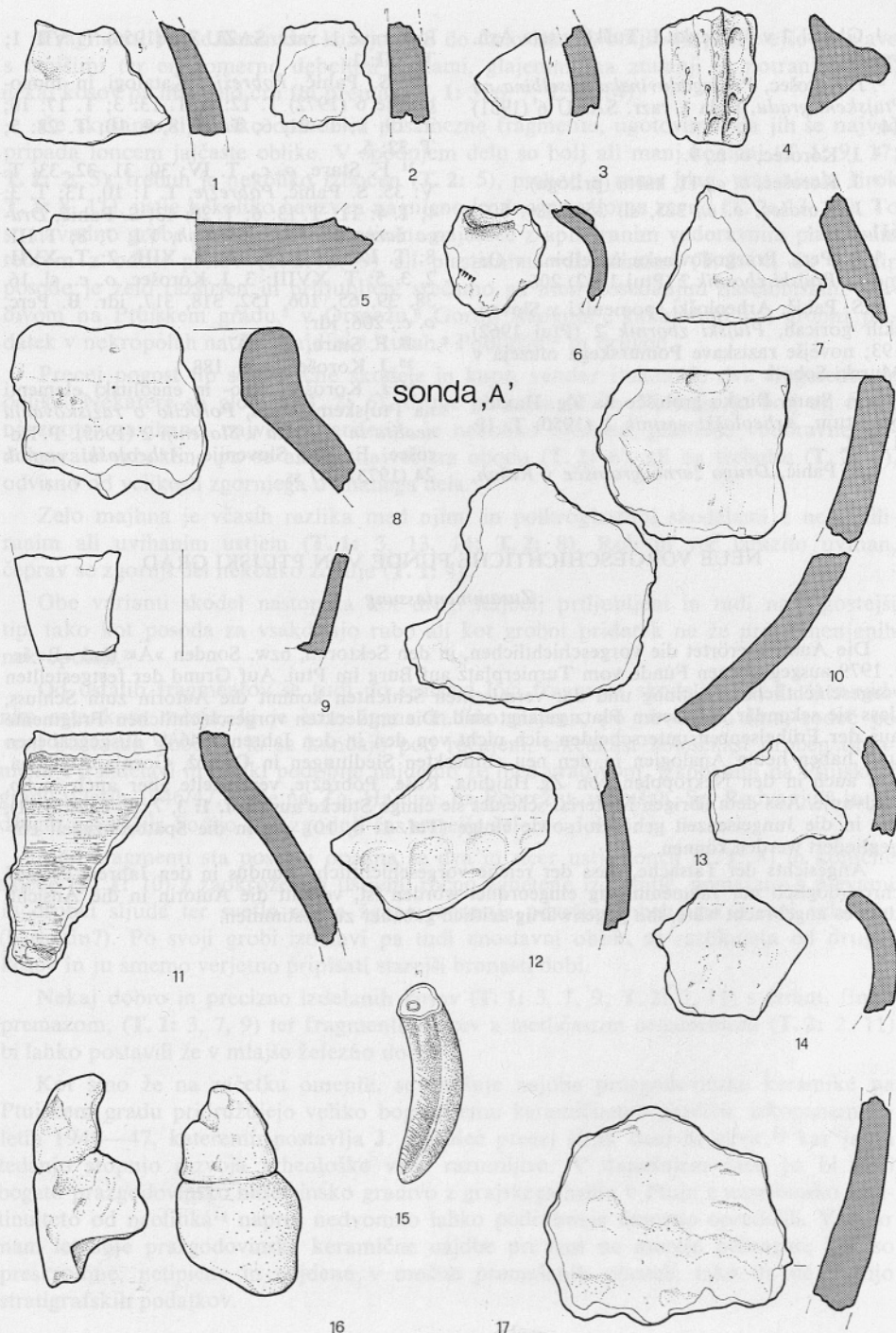
¹⁴ J. Korošec, *Neo- in eneolitiski elementi na Ptujskem gradu*, *Poročilo o raziskovanju neolita in eneolita v Sloveniji 2* (1965). P. Korošec, *Eneolit Slovenije*, *Arheološki vestnik 24* (1973) 167 ss.

NEUE VORGESCHICHTICHE FUNDE VON PTUJSKI GRAD

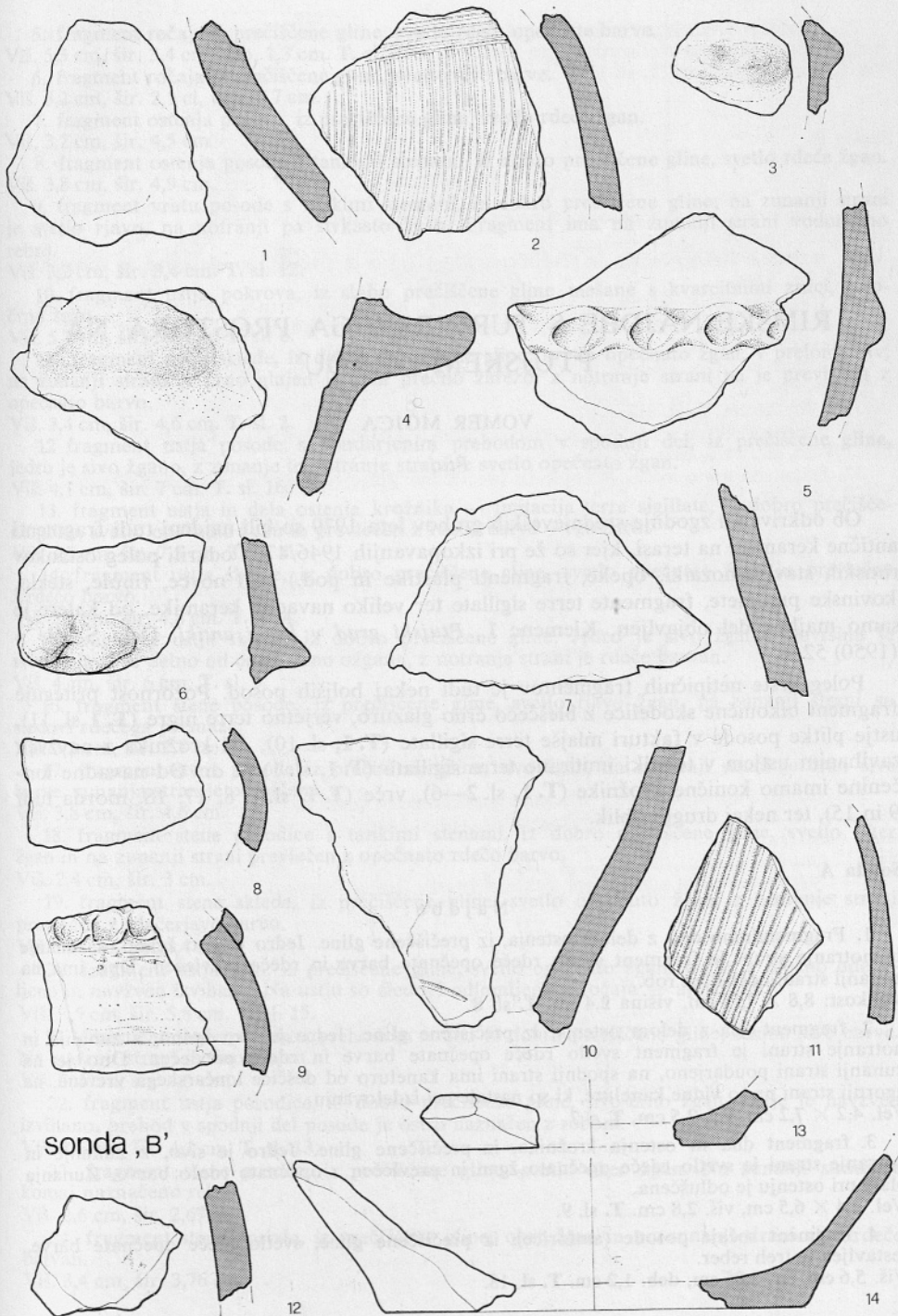
Zusammenfassung

Die Autorin erörtert die vorgeschichtlichen, in den Sektoren, bzw. Sonden »A« und »B« in J. 1979 ausgegrabenen Funde vom Turnierplatz auf Burg im Ptuj. Auf Grund der festgestellten vorgeschichtlichen Siedlung und der vermischten Schichten kommt die Autorin zum Schluss, dass sie sekundär auf diesen Platz gelangt sind. Die entdeckten vorgeschichtlichen Fragmente aus der Früheisenzeit unterscheiden sich nicht von den in den Jahren 1946/47 ausgegrabenen und haben heute Analogien in den neu entdeckten Siedlungen in Ormož, Gornja Radgona, wie auch in den Nekropolen von Zg. Hajdina, Ruše, Pobrežje, vereinzelt aber auch in Sp. Radvanje. Aus dem übrigen Material scheidet sie einige Stücke aus (**Taf. 1:** 3, 7, 9; **T. 2:** 2, 11), die in die Jungeisenzeit gehören, sowie einige (**Taf. 1:** 8, 10), die in die Spätbronzezeit eingegliedert werden können.

Angesichts der Tatsache, dass der reiche vorgeschichtliche Fundus in den Jahren 1946/47 chronologisch nur rahmenmässig eingeordnet worden ist, vertritt die Autorin in die Ansicht, dass es angebracht wäre, ihn gegenwärtig zeitlich genauer zu bestimmen.

sonda, A'

T. 2